Цака асобнага нумару 20 грошау.

НАШ ВОДКЛІК

АДНАДНЁУКА

Вільня, Серада 16-га сакавіка 1927 г.

Вынікі гаспадарчае перабудовы.

Хутка пасьля маёнага перавароту, калі марш. Пілсудскі завязываў такія мілыя адносіны з прадстаўнікамі абшарніцтва на знамянітым зьезьдзе ў Нясьвіжы,—радыкальная беларуская прэса адзначала тыя вынікі, якіх трэба спадзявацца ад новага гаспадарчага курсу „маёвага“ ўраду. Курс гэты, апіраючыся на абшарніцкіх сфэрах і ў аснову ўсяе дзяржаўнае гаспадаркі кладучы інтарэсы вялікіх зямляўласьнікаў, зусім натуральна мусіў ісьці па шляху, вельмі непажаданым для польскае прамысловасьці. Больш таго: газэты адзначалі з глыбокім пераканацьнем, што Польшчу чакае поўны заняпад прамысловага жыцьця, ды што гэтак яна абернецца ў рынак збыту для вырабаў англійскае прамысловасьці.

Ясна, які вынік гэтага мусіў быць для вялізарнае арміі работнікаў у Польшчы. Ясна, што такая зьмена ў гаспадарчым жыцьці дзяржавы павінна адбіцца перадусім на працоўных места. — І вось жыцьцё найлепш пацьвярджае гэтыя прадбачаньні.

Газэты паведамляюць аб вялізарнай хвалі работніцкіх забастовак у Польшчы. Сьледам за агульнай забастоўкай усіх гутнікаў Польшчы распачата забастоўка ў найважнейшай галіне польскае прамысловасьці—ткацкай. Забаставалі ткацкапрадзільныя фабрыкі ў Лодзі, у Белай і Бельску на Сьлёнску. І навет правая прэса прызнае, што падстава забастовак—*чыста эканамічная*, навет самі фабрыканты ня маюць адвагі закідаць забастоўшчыкам „бальшавіцкія чырвонцы“ і іншыя падобныя „хадзячыя закіды“.

Эканамічны крызіс у польскай прамысловасьці дасьпявае. Чарод — за вугальнымі капальнямі, якія ўжо прымушаны абмяжоўваць сваю вытворчасьць з прычыны адсутнасьці збыту. І калі йшчэ зімой унутраны рынак забіраў значную колькасьць вугальля, дык з вясной і гэтае спажываньне вугальля шмат паменшыцца.

Прамыслоўцы займаюць непрымірымае становішча. Урадавая прэса тлумачыць гэта „незалежнымі ад іх волі прычынамі“.—Але-ж у гэтым і трагізм польскага жыцьця, што яно само ня ў сілах залечываць свае раны, што дзеля захаваньня ў ёй „сацыяльнае раўнавагі“ не памагае ані „добрая воля“ валадаючых клясаў, ані—сіла дзяржаўнае ўлады...

Рэфарматары польскага гаспадарчага жыцьця ад слоў перайшлі ўжо да дзела. Польшча мае ператварыцца ў выключна земляробскі край, і за гэта павінны заплаціць сваім дабрабытам — работнікі фабрык і заводаў.

Калі нейкі рух у дзяржаве выклікае агітацыя тэй ці іншай „вывротовай“ партыі,—гэта рэч, з якой яшчэ можна змагацца і перамагаць. Калі-ж хваляваньне выклікаюць варункі жыцьця, якіх зьмяніць нельга, — дык барацьба з такімі рухамі — *безнадзейная.*

Забастоўка.

Агульная забастоўка ў прадзільна-ткацкай прамысловасьці.

8 сакавіка зраніцы распачалася агульная забастоўка ў валакністай прамысловасьці ў ва ўсей Польшчы.

У Лодзі спынілі працу ўсе фабрыкі, за выняткам толькі 3 — 4, спаміж якіх адна толькі — вялікая. Настрой бастуючых усюды вельмі бадзёры. Спакой, дысцыпліна і ўстрыманасьць работнікаў — поўныя.

Было некалькі спробаў штрэйкбрэхерства, але бастуючыя работнікі хутка іх зьліквідавалі, застыдзіўшы здраднікаў работніцкай справы.

У Бельскім раёне (на Сьлёнску) таксама ў той-жа дзень забаставалі ўсе фабрыкі. У Згежу, Пабіяніцах, Озоркове, Здунскай Волі, Канстантынаве, Пётркове, Белхатаве — праца на фабрыках спынена зусім. У Тамашове, апрача часткі вялікіх фабрыкаў, таксама праца спынілася.

Забастоўка мае выключна эканамічны грунт дый справакавана папросту прамыслоўцамі, якія—на дамаганьні павялічэньня платы на 25 проц.—адказалі папросту зьдзекам, прапануючы—розным групам работнікаў розныя дадаткі — ад 1 да 6 проц. (ведамая тактыка працадаўцаў, каб пасварыць работнікаў розных катэгорыяў ды гэтым – разьбіць супольны фронт забастоўкі)...

Пасрэдніцтва ўраду не ўдалося.

У Лодзь надовячы прыяжджалі прадстаўнікі міністэрства працы і вялі перагаворы з фабрыкантамі ў справе ліквідацыі забастоўкі.

Сцьвярдзіўшы абсалютную няўступчывасьць лодзкіх прамыслоўцаў, канфэрэнцыя — пасьля трох гадзінных гутарак — спынілася, і дэлегаты ўраду вярнуліся ў Варшаву, прызнаўшы сваё пасрэдніцтва ў гэткіх варунках бязмэтным.

Пашырэньне забастоўкі.

Да забастоўкі ткачоў у Лодзі маюць далучыцца трамваі. Працаўнікі трамваяў дамагаюцца павялічэньня платы.

Істнуе пагроза забастоўкі сярод мэталістаў, паньчошнікаў, шаўцоў, дворнікаў і працоўнікаў некатарых мястовых устаноў.

Бастуе мястовы тэатр.

Пагроза забостоўкі ў сернікавай прамысловасьці.

6 сак. адбылася канфэрэнцыя дэлегатаў сернікавых фабрыкаў Польшчы, на якой аднагалосна была прынята пастанова — заявіць прамыслоўцам ультыматыўныя трэбаваньні ў справе падвышкі платы. Калі прамыслоўцы не дадуць да 14 сак. адказу, — будзе абвешчана агульная забастоўка ў-ва ўсіх сернікавых фабрыках Польшчы.

Як ведама, сернікавая прамысловасьць у Польшчы знаходзіцца пад манаполіяй заграінічнага капіталу, дык трэба думаць, што барацьба работнікаў будзе асабліва цяжкая...

Напярэдадні забастоўкі ў Беластоку.

Ткацкія работнікі ў Беластоку пастанавілі падтрымаць лодзкіх таварышоў.

„Партыя п. Бартля арганізуе штрэйкбрэхераў“.

„Роботнік“ паведамляе, што ў памяшчэньні „Клюбу Працы“ (партыі п. Бартля) адбылося сабраньне розных работнікаў, якіх адзін з павадыроў „Клюбу“ намаўляў, каб яны ламалі забастоўку ткачоў ды прадзільшчыкаў. „Вестка гэтая выклікала вялікае і зразумелае абурэньне сярод валакністых работнікаў. Пэпээсы абураюцца на тое, што — „партыя п. Бартля“ (таксама — „партыя працоўных“...) робіць пэпээсам тое самае, што пэпээсы камуністам!

Разбурываньне беларускіх гімназіяў.

Пасьля заяваў міністра асьветы Добруцкага, які ў бытнасьць сваю ў Вільні абяцаў „заапекавацца“ беларускімі гімназіямі ў Заходняй Беларусі, — віленскае кураторыум пачало канкрэтныя крокі дзеля „падняцьця на належную вышыню“ гэтых гімназіяў.

Так, надовячы віленская беларуская гімназія атрымала ад куратара паведамленьне, што пяць вучыцялёў „з прычыны неблаганадзёжнасьці“ мусяць быць звольнены з канцом гэтага школьнага году. Імёны іх: І. Савіцкі, Заморын, Паўловіч, Сіняўскі і Міхалевіч. У чым іх „неблаганадзёжнасьць“ — трудна навет дагадацца: у палітычным жыцьці прымае чыннае ўчасьце, здаецца, адзін толькі грам. Савіцкі, які зьяўляецца старшынёй Беларускага Нацыянальнага Камітэту ў Вільні. Імёны ўсіх другіх абсалютна ня зьвязаны ні з якой „палітыкай“. Грам. Міхалевіч „праштрафіўся“ хіба тым, што рэжысаваў вучнёўскія спэктаклі...

Адначасна радашкоўская гімназія атрымала паведамленьне, што дадзеная ёй канцэсія канчаецца з канцом гэтага школьнага году, — дый там рад вучыцялёў прызнаны „неблаганадзёжнымі“.

У Сойме.

Справа рэкруцкага набору.

На адным з апошніх паседжаньняў Сойму разглядалася, паміж іншым, справа рэкруцкага набору.

Дакладчык пас. **Мончыньскі** пачаў з таго, што запрапанаваў прыняць закон аб наборы аднадушна—бяз ніякіх гутарак, адзначыўшы, што „некаторыя цыфры павінны наагул астацца тайнымі, а аб іншых можна гаворыць і публічна“. З тых цыфраў, аб якіх „можна гаварыць публічна“, адзначым агульную лічбу рэкрутаў, якая дасягае агулам бязмала паўмільёна. Свой даклад пас. Мончыньскі закончыў заявай, што польскія партыі ня будуць прымаць учасьця ў дыскусіі, бо лічаць, што справа абароны дзяржавы не выклікае ніякіх сумліваў.

І запраўды. Ледзь пасьпеў пас. **Назарук** (украінец) прачытаць сваю дэклярацыю аб адʼемных адносінах ягонага клюбу да закону аб рэкрутчыне, як марш. Сойму загадаў галасаваньне прапазіцыі эндэкаў аб спыненьні дыскусіі. І ўсе польскія партыі—пачынаючы ад пэпээсаў управа—згадзіліся адмовіцца ад магчымасьці выказаць публічна свой пагляд на гаспадарку ў ваеннай галіне Польшчы. Пасьля гэтага так-жа аднадушна польскімі галасамі быў прыняты і самы закон. Проці закону падалі галасы нацыянальныя меншасьці—апрача жыдоў, Нез. Партыя Хлопска і камуністы.

Тым часам якраз у гэты мамэнт вайсковыя справы ў Польшчы высунуліся на першы плян, і аб іх трэба і можна шмат думаць і гаварыць. Мала таго, што на чале ўраду стаіць міністар вайсковых спраў маршалак Пілсудскі, што военныя назначаюцца як на становішчы міністраў (прыкладам унутраных спраў), так і ваяводаў і старастаў. Імкненьне ўраду—правясьці „вайсковае прыспасабленьне“ сярод усяго насяленьня гаспадарства, каб кожная гміна, кожнае мястэчка мелі свайго інструктара і аружжа дзеля вайсковага вучэньня. У школах уводзіцца „фізычнае узгадаваньне“ моладзі, якое мае на мэце перадусім падрыхтаваць будучых жаўнераў. Усюды ладзяцца стрэльбішчы — дзеля прывучаньня моладзі да карыстаньня аружжам. І хаця ня ўсё гэта яшчэ праведзена законамі Польшчы, аднак, праводзіцца ў жыцьцё, аб чым сьведчаць чысьленыя прэсавыя весткі. Гэтак, надовячы пісалася аб пасольскай інтэрпэляцыі ў справе львоўскага старасты, які разаслаў гмінным камісарам свайго павету загад аб выдзяленьні з грамадзкае зямлі ад 2 да 4 маргоў дзеля мэтаў фізычага ўзгадаваньня. У газэце „Новы Час“ № 22 наказывалі, што ў Расьне Рускай у тым-жа павеце, на падставе сказанага загаду, гмінны камісар даў 2 маргі пожні, 200 злотых гатоўкай з грамадзкіх грошы, дый яшчэ дом, у якім зьмяшчаюцца украінскія культурныя ўстановы... А стараста ў Перамышлянах (у Усходняй Галічыне), які аднačасна зьяўляецца старшынёй павятовага камітэту фізычнага ўзгадаваньня, зьвярнуўся да ўсіх украінскіх культурна асьветных устаноў з „просьбай“, каб з усіх спэктакляў рабілі адлічку на мэты гэнага камітэту...

Ясна, што справы вайсковыя пры сучасным курсе палітыкі ўраду вельмі глыбака закранаюць усё грамадзкае жыцьцё, — дык было шмат аб чым думаць і гаварыць Сойму. Але—апрача „меншасьцяў“ і сялянскаработніцкіх партыяў — ніводная з польскіх партыяў не адважылася абгаварываць і—барані божа!—крытыкаваць тое, што праводзе ў жыцьцё марш. Пілсудскі... „Новая сыстэма“ ўлады ў Польшчы ўжо даволі крэпка ўкаранілася, і Сойм запраўды ж істнуе ўжо адно толькі дзеля віду!

Зьмены выбарнага закону ў Сойм і Сэнат.

На паседжаньні канстытуцыйнай камісіі Сойму, якая працуе над 4 праектамі Хіены і Пяста ў справе зьмены выбарнага закону (да парляманту), дакладчык камісіі эндэк **Гломбіньскі** запрапанаваў апрацаваны зборны праект, у якім сабраў кветкі ды ягадкі ўсіх 4 праектаў соймавай рэакцыі. Але, можа, найбольш характэрным у гэтым зборным праекце польскай рэакцыі — ў справе абмяжаваньня ў краі дэмакратызму, а перадусім — палітычнай роўнапраўнасьці няпольскага насяленьня „крэсаў“—зьяўляецца тое надзвычайнае даверые, якое гэтая польская рэакцыя мае да сучаснага „дэмакратычнарадыкальнага“ (інакш—„абшарніцка-пэпээсаўскага“) ўраду п. Мэйштовіча-Морачэвскага. А іменна: зборны праект п. Гломбіньскага прапануе Сойму — замест тасаваньня доўгай парляманцкай валакіты, — усю справу зьмены выбарнай „ардынацыі“ аддаць у рукі ўраду, даўшы яму дзеля гэтага шырокія паўнамоцтвы, у тым ліку—права выдаць новы выбарны закон шляхам дэкрэту п. Прэзыдэнта. Сойм меў бы толькі—паводле праекту п. Гломбіньскага—даць ураду пэўныя абязываючыя ўказаньні,—напрыклад: каб паслоў ня было больш за 300 (а менш — дык „бардзо прошэн“: ведама-ж, кожны „лішні“ пасол адымаецца ад прадстаўніцтва работнікаў і сялян!); сэнатараў мае быць ізноў чацьвертая частка лічбы паслоў — дык ужо ня 110, але ўсяго толькі 75. Далей праект прадбачыць шырокія паўнамоцтвы для ўраду ў вызначэньні новых выбараў.

Урад дагэтуль неяк устрымліваўся ад учасьця ў працах камісіі, але заявіў рашуча, што ён вельмі цікавіцца справай зьмены ардынацыі да парляманту. Трэба думаць, што ўрад апраўдае цалком высокае даверые соймавай правіцы і „цэнтру“, з якімі ўсё бліжэй уваходзіць у фактычнае паразуменьне...

У Польшчы.

Абʼяднаньне „крэсавага“ заканадаўства.

Рада Міністраў апрацавала праект дэкрэту п. Прэзыдэнта ў справе ўрэгуляваньня так-званага „праўнага стану“ ў Усходніх ваяводзтвах. Праект высьняе, якія з істнуючых законаў маюць надалей мець абязываючую сілу на „крэсах“. Справа йдзе аб вялізарнай масе законаў і дэкрэтаў, якія пакінулі розныя панаваўшыя ў нас улады — расейская, акупацыйная нямецкая і польская—у часох ваенных, з якіх дэкрэт выбраў—пэўна-ж усё найлепшае...

У справе амэрыканскай пазыкі для Польшчы.

Газэты (польскія) пішуць, быццам амэрыканская пазыка для Польшчы (трэба думаць—пад гарантыяй Англіі) мае шансы на пасьпех. Быццам амэрыканскія банкіры прапануюць Польшчы 50 мільёнаў даляр. на санацыю валюты (ўкрапленьне злотага), дый яшчэ 50 мільён. дал. — на капітальную раз-

будову гаспадарчага жыцьця. Але да гэтай прапазіцыі амэрыканскія банкіры дадаюць пэўныя варункі, якія чамусьці трымаюцца ад усіх у сакрэце. Газэты неяк даведаліся, быццам банкіры адмовіліся ўжо ад варунку арганізацыі міжнародавага (ці францускага?!) фінансавага кантролю над тым, як польск. ўрад будзе расходаваць пазычаныя грошы. Амэрыканцы, аднак-жа стаўляюць варунак каб быў значна павялічаны (ведама-ж фондамі з гэтай пазыкі!) закладовы капітал Польскага Банку, у якім да таго банкіры гэтыя мелі бы свайго дырэктара — сябру ўправы Банку...

„Крывавыя здарэньні ў Чэнстахове“.

„Роботнік“ паведамляе аб крывавым здарэньні ў Чэнстахове. Таўпа безработных сабралася перад фабрыкай Ульлен, якая, як паведаміла фальшыва мяцовая газэта, патрабуе аж 400 работнікаў. Аказалася, што трэба толькі 40... Таўпа, якой надзеі былі ашуканы, уварвалася ў будынкі фірмы і ўрадавай установы „Пасрэдніцтва Працы“... Была выклікана паліцыя. У выніку націску паліцыі — больш дзесятка асобаў ранены.

Разрухі ў Прушкове

У м. Прушкове, недалёка ад Варшавы, 10-га сакавіка адбылася дэманстрацыя безработных, пасьля чаго таўпа дэманстрантаў пачала штурмаваць магістрат. Паліцыя здушыла разрухі. Арыштаваны галоўныя павадыры дэманстрантаў.

Прычынай выступленьня было тое, што адміністрацыя пры будове электрычнае чыгункі ня брала на работу мяйсцовых безработных, а набірала акалічных сялян.

Яшчэ адзін „разьвенчаны“ афіцыёз.

Пасьля „разжалаваньня“ з афіцэраў — перапрашаем: з афіцыёзаў! „Глосу Правды“, Прэзыдыум Рады Міністраў таксама „разьвянчаў“ другі орган, які таксама, як першы, жыве з „дыспазыцыйных фондаў“ паноў міністраў: „Эпоку“. Праўда, абедзьве газэты — даволі дурнаватыя, дык робяць больш сораму, як карысьці ўраду, але найляпей — без запярэчаньняў, якім ня ўсе ў краі і заграніцай так ужо вераць, — было-б папросту спыніць гэтым органам злотавую „падсыпку“... Але гэтага якраз урад ня робіць..

Заграніцай.

Сьмерць прэзыдэнта Латвіі.

14 сакавіка памер у Рызе прэзыдэнт Рэспублікі Латвіі, Чакстэ.

У Радзе Лігі Народаў

У Радзе Лігі, як ведама, толькі дробныя пытаньні вырашаюцца хутка ды гладка, але споркі паміж вялікімі дзяржавамі, дык заўсёды, — хаваюцца па кутох ды вырашаюцца ў тайных перагаворах.

Найвялікшы спор у Радзе йдзе паміж немцамі і французамі — аб зьняцьці ваеннай акупацыі ў Саарскім абшары. Штрэзэман дамагаецца рашуча свайго, Брыян пагражае сарваць перагаворы „ў духу Лёкарно“ ды вырашыць спор — большасьцю галасоў ў Радзе.

Прэса абодвух краёў востра спрачаецца. На закіды па адрасу новага нямецкага ўраду Штрэзэман адказаў, што ня ведама яшчэ, які ўрад больш правы ды нацыяналістычны: нямецкі ці францускі. Гэта выклікала страшэннае абурэньне ня толькі ў францускай прэсе, але і сярод францускіх міністараў. Тады англійскія дэлегаты ўмяшаліся, прапануючы свае пасрэдніцтва. Здаецца, што неяк справа злагодзіцца: як немцы, так і францускі ўрад пойдзе на ўступкі.

З драбнейшых спрэчак на першым мейсцы стаяць справы нямецка-польскія. Залескі з Штрэзэманам канфэруюць — пад націскам Англіі і Францыі — у справе залагоджаньня гаспадарчай вайны. Асобная камісія выбрана дзеля вырашэньня цікаўнага спору немцаў з палякамі ў Польскай Сілезіі — у справе нямецкіх школаў. Польская ўлада забараняе „польскім“ дзецям у Сілезіі вучыцца ў нямецкіх школах, куды аднак жа бацькі пасылаюць сваіх дзяцей. Чаму? Польскія дэлегаты кажуць, што немцы за гэта плацяць бацькам, каб яны „немчылі польскіх дзяцей“. Нямецкія дэлегаты кажуць што дзеці, можа з пароды і польскія, але гавораць панямецку, ды самі бацькі іх шлюць ня ў польскія, а ў нямецкія школы. Выбрана камісія з трох дэлегатаў іншых дзяржаў, якая пастанавіла — на гэты год — давучыцца ўсім у тых школах, у якіх хто ёсьць, але надалей — „польскія дзеці ня могуць больш вучыцца ў школах меншасьцяў“ (нямецкіх!).

Гутаркі між Штрэзэманам і Залескім.

У Жэнэве адбыліся гутаркі між Штрэзэманам і Залескім — у справе злагоджаньня гаспадарчай вайны між Нямеччынай і Польшчай.

„Прызнаньне“ Італьянскім урадам румынскага захвату Бэсарабіі.

Італьянскі ўрад заявіў, што Італія прызнала законнымі фактычныя граніцы між Румыніяй і ССРР., „зацьвярдзіўшы“ гэткім чынам захват Румыніяй Бэсарабіі. Францус кая прэса слушна дагледзіла у гэтым акце Мусоліні — уплыў новага англійска-італьянскага паразуменьня ў справе супольнага фронту проці Масквы.

Гаранцыйная ўмова ССРР з Латвіяй.

Латвійскі міністар замежных спраў заявіў, што праект умовы між Латвіяй і ССРР у справе ўзаемнай гарантыі граніцаў і цэлага раду спраў з галіны гаспадарчых і палітычных адносінаў між абыдвума краямі ўжо падпісаны. Умова падпісана не аканчальна, але факт, што радавы ўрад паразумеўся з сацыялістычным латвійскім урадам — перш, чым „фашыстаўскі Інтэрнацыянал“, павадыром якога зьяўляецца сам п. Чэмбэрлен, пасьпеў зрабіць у Латвіі такі ж пераварот, як у Літве ды дзе інш., — выклікаў на ўсім процірадавым фроньце запраўдны жах і абурэньне. Плян Чэмбэрлена — акружыць ССРР колам, адрэзаўшы ад эўрапэйскага Захаду, а перадусім ад Нямеччыны, — скончыўся паражэньнем. У вялізарным муры, — ад Балтыцкага мора да Чорнага, ад Фінляндыі да Румыніі, — які меў — па думцы Чэмбэрлена — „замураваць“ ССРР у „азіяцкім вастрозе“ ды прымусіць да капітуляцыі, выламана фактычна ўжо ўся паўночная частка. Бо пасьля Латвіі павінны будуць пайсьці на такую-ж умову — сьпярша Эстонія, а пасьля і Фінляндыя.

Правая польская прэса кажа, што навакол умовы яшчэ ўзгарыцца ў Латвіі страшэнная барацьба, якая можа скончыцца — скасаваньнем умовы. Пэўна ж, злучаныя фашысты ўсіх краёў будуць аб гэтым старацца. Але-ж ня будуць таксама драмаць і іх ворагі.

Умова, як падаюць газэты, мае гэткі зьмест: 1) Абодва краі абяцуюць захаваць нэйтральнасьць — у разе нападу з боку трэцяга; 2) абязваюцца ня прымаць учасьця ў коаліцыі, скіраванай проці сябры ўмовы; 3) усе споркі між сябрамі ўмовы будуць вырашацца выбранымі імі судзьдзямі, якія самі — у паразуменьні з сваімі радамі — выбяруць старшыню — грамадзяніна трэцяй дзяржавы. На гэты апошні пункт Рады сьпярша не згаджаліся. З зьместу ўмовы — ясна, што яна скіравана з боку Радаў якраз проці пляну Англіі — уцягнуць Латвію ў процірадавую коаліцыю дзяржаваў. Адначасна ўмова разьбівае ўсе надзеі Польшчы — на ролю „павадыра Балтыцкіх дзяржаваў“, якую цяпер асабліва навязваюць ей англійцы, апанаваўшы яе і яе літоўскага суседа.

Роля Польшчы ў Латвіі наагул цяпер скончана, як гэта ярка падчыркнуў сам мін. замежных спраў Латвіі Цэленс. Ен сказаў, што латвійскі ўрад імкнецца да таго, каб стварыць „Балтыцкае Лёкарно“, у склад якога ўваходзілі-б усе балтыцкія здзяржавы, за выключэньнем Польшчы, з тым, што граніцы іх гарантавалі-б Нямеччына, Францыя, Англія і Расея. На запытаньне аднаго з журналістаў. а дзе ж Польшча? — міністар адказаў, што Польшча-ж... не ўваходзіць у склад „паўночнай групы дзяржаў“.

А вось, Францыя, дык відаць уваходзіць?!

Нямецкая дыпляматыя ў Латвіі.

Жэнэўскія газэты пішуць, быццам нямецкая дыпляматыя шмат памагае радаваму ўраду дайсьці да паразуменьня з Латвіяй — у справе падпісаньня гаранцыйнае ўмовы. Ведама якое значэньне мае латвійскі шлях для зносінаў між Нямеччынай і ССРР, асабліва пасьля захапленьня Літвы англійскімі ўплывамі.

Англійскія газэты агітуюць проці ССРР.

Англійскія процірадавыя газэты дамагаюцца ад ураду, каб ён арганізаваў „санітарны кардон“ навакол ССРР. Яны закідаюць Чэмбэрлену, што ён не парваў сягоньня адносінаў з Радамі, але хваляць за тое, што ён зусім не абяцаў, што не парве іх заўтра.

Трывога ў Англіі.

Праца радавай дыпляматыі ў Латвіі і Эстоніі выклікае страшэнную трывогу ў Англіі, якая пэўна ж мае надзею таксама „фашызаваць“ іх, як і Літву, ці каго іншага. Урадавая газэта „Таймс“ піша, што радавы ўрад робіць такія карысныя прапазіцыі Латвіі, што яна пэўна-ж не ўстаіць перад пакусай, „ня гледзячы на крывадушнасьць радавых прапазіцыяў“.

Англія падпаляе новую вайну.

Адносіны між Грэцыяй і Югаславіяй раптам завастрыліся, пагражаючы ваенным канфліктам. Чаму, скуль? Югаслаўскія газэты ясна кажуць: з ласкі Англіі. Англія, выпаўняючы ўмову з Мусоліні, пачала „аблягчаць“ яму захват Балканскіх дзяржаваў (падобна, як робіць гэта — на карысьць Польшчы — з балтыцкімі)! Грэцка югаслаўскае паразуменьне ў справе Салонікаў (Салуні) раптам парвана Грэцыяй, якая высунула новыя дамаганьні, на якія ня можа пайсьці Юга-

Барацьба за вызваленьне Кітаю.

Заява Чанг-Тсо-Ліна

Чанг Тсо-Лін заявіў, што канчатковая мэта ўсіх кітайскіх партыяў — адна: дабіцца незалежнасьці Кітайскай Рэспублікі. Але перадусім трэба „адбудаваць у краі парадак і мір дый паставіць законную ўладу“. „Ад чужаземцаў мы трэбуем поўнай раўнапраўнасьці і пашаны да нашага незалежнага гаспадарства“. Я не ваюю ні з аднэй з кітайскіх партыяў, апрача — левай часткі „Куо-Мін-Танг“ (камуністаў). Ад гэтага бальшавізму я і хачу ачысьціць Кітай“. „Вельмі сумна, што кантонскі ўрад („бальшавікі“) дабіўся аружжам і пагрозамі таго, чаго ня мог дабіцца ляяльны пэкінскі ўрад — дыпляматычнымі перагаворамі“.

Вось у гэтымі ўся штука: ці ж можа чаго дабіцца ад чужаземных жываедаў урад, які зьяўляецца іх наймітам?! Дый ці ня дзіўная „праграма незалежнасьці ды сувэрэннасьці“ Кітайскай Рэспублікі ў гэтага найміта, які ізноў — тым-жа „дыпляматычным шляхом“ — хоча вымаліць у чужаземцаў — „роўнасьць з чужаземцамі“ для кітайскага народу — ў яго ўласным ад вякоў краі?! А тое, што гэты найміт — якраз вядзе вайну з тым кантонскім урадам, які, як ён сам кажа, „дабіўся“ ўжо вельмі важных рэчаў для кітайскага народу аружнай сілай, дык — на тое ж ён, гэты дабрадзей Кітаю, і заняты жываедамі.

Гішпанскія войскі ў Шанхаі.

У Шанхай прыехаў ужо другі батальён гішпанскай каралеўскай гвардыі і 8 бранявых аўтамабіляў. Гішпанскія войскі падпарадкаваліся англійскаму камандаваньню. Наагул, Англія заступіла ў Кітайскай карацельнай экспэдыцыі мейсца вільгэльмаўскай Нямеччыны — з яе крывавымі гэнараламі.

Ультыматум кантонскага ўраду.

Кантонскі ўрад выслаў корпусу замежных дыпляматаў у Шанхаі ноту, трэбуючы ачышчэньня кітайскай тэрыторыі ад насланых туды чужаземных войскаў, бо на гэта кітайскія ўлады не далі сваей згоды.

Кітайскія нацыянальныя партыі і Ліга.

Павадыры кітайскіх незалежнікаў пастанавілі не пасылаць ніякага паўнамоцніка на сэсію Рады Лігі — дзеля дагляду яе працаў.

Дабываньне Шанхаю.

З Шанхаю паведамляюць, што кантонскія генаралы зьмянілі свой плян здабыцьця Шанхаю. — Пад Шанхаем астанецца толькі сільная заслона, а галоўныя сілы маюць быць скіраваны на поўнач — на спатканьне з арміяй Чанга, каб удэрыць на Нанкін, галоўны апорны пункт гэтай арміі. Пасьля ўзяцьця Нанкіна лёс Шанхаю вырашыцца сам сабой.

Баі Чанга з Ву-Пэй-Фу.

Паўночная армія — пад прыкрыцьцем артылерыі — пераходзіць праз раку Жоўтую. Войскі Ву-Пэй-Фу (былага англійскага найміта, перайшоўшага на бок ворагаў Англіі) бароняць пазіцыі. Ідуць гарачыя баі; многа раненых.

Новы канфлікт Радаў з Пэкінскім урадам.

Флёт Чанг-Тсо-Ліна захапіў радавы карабель — на шляху з Уладывастоку ў Шанхай, абыскаў яго ды арыштаваў на ім жонку радавага дарадцы ў Кантоне Бородіна і яшчэ трох грамадзян ССРР. У жонкі Б. быццам знойдзены нейкія тайныя дакумэнты ды пляны ваеннага штабу Чанг-Тсо-Ліна, дык яе і гэтых трох расейцаў вінаваццяць у шпіёнстве. Былі чуткі, быццам гэтыя расейцы ўжо расстраляны.

Даведаўшыся аб гэтым, радавы ўрад выслаў Чанг-Тсо-Ліну ультыматум — з трэбаваньнем у працягу двух дзён звольніць усіх радавых грамадзян і кітайцаў, захопленых на гэтым параходзе. Калі гэта ня будзе зроблена, Радавы ўрад пагражае вайной.

Адначасна з гэтай нотай падпісаны загад аб зборцы сібірскіх войск на манчжурскай граніцы...

Першым адказам на гэтую ноту, зьявілася высланая безадкладна тэлеграма, што ўсе радавыя грамадзяне — жывы і знаходзяцца ў м. Сі-Нан-Фу.

Як асьвятляе беларускае жыцьцё часопіс „Нацыя“.

У Варшаве выйшаў першы нумар месячніка, ахвяраванага, як сказана ў рэдакцыйнай прадмове, — „справам няпольскіх нацыянальнасьцяў, якія знаходзяцца ў Польскай Дзяржаве“. Нумар гэты быў чамусьці сьпярша сканфіскаваны польскім урадам, але пасьля канфіскацыі зьнялі, і мы можам цяпер з ім пазнаёміцца.

З вонакавага боку часопіс выглядае вельмі хараша: добры друк, добрая папера, добрая — грознага ярка-жоўтага колеру „здрады“ вокладка... — Кожны артыкул друкуецца побач у чатырох мовах: па-польску, па-нямецку, па-францускі і па-англійску. Відаць, з боку выдавецкага, матэрыяльнага, часопіс абстаўлена вельмі добра.

Што датычыць рэдакцыйнага боку, дык трэба сказаць, што „баявы орган“ польскіх нацыянальных меншасьцяў пакідае шмат да жычэньня.

Перадусім трэба сказаць, што выбарная „16“ з 1922 году павялічылася яшчэ адным сябром — літвінамі; дый украінская меншасьць, якая ў першай „16“ была прадстаўлена толькі валынцамі ды холмшчанамі, цяпер рэпрэзэнтавана аб'яднаньнем усіх буржуазных украінскіх партыяў на плятформе „нацыянальна-дэмакратычнай“ („ундо“).. Гэткім чынам, з аднаго боку часопіс абхапіла як-быццам шырэйшыя „абшары меншасьцяў“; але трэба дадаць, што, з другога боку, — з масаў, якія жывуць на гэтых абшарах, ахопленя толькі буржуазныя арганізацыі і напрамкі, ды пакінены ў старане больш радыкальныя групы... З украінскіх арганізацыяў, як сказана, рэпрэзэнтавана толькі „ундо“, з беларускіх — толькі „Беларускі Соймавы Клюб“, ці можа — яшчэ вузей: „Сялянскі Саюз“; немцы, праўда, аб'яднаныя навет сацыяльна-нацыянальна, прадстаўлены наіўным нацыяналістам сэн. Гасбахам; жыдоўская меншасьць у Польшчы абмяжавала сябе ў часопісі сіанізмам — у асобе прадстаўніка, праўда радыкальнага яго напрамку — пас. Грюнбаўма... Ведама-ж, буржуазія заўсёды і ўсюды лічыць сябе выключнай прадстаўніцай так-званай „Нацыі“, воляй і розумам так-званага „нацыянальнага арганізму“; але ў гэтай меншасьцёвай „Нацыі“ прадстаўнікі паасобных нацыянальнасьцяў навет з буржуазна нацыянальнага пункту гледжаньня не стаяць на адпаведнай вышыні.

Зусім зразумела, што нас асабліва цікавіць беларускі артыкул меншасьцёвай „Нацыі“ ў Польшчы. Нажаль, тут беларусы стаяць — на апошнім мейсцы. Калі ўжо не вымагаць ад аўтараў артыкулаў таленту і сілы палітычнага публіцыста ці шырокай і грунтоўнай веды сучаснага і гістарычнага нацыянальнага жыцьця кваліфікаванага вучонага, дык ужо бясспрэчным і катэгарычным трэбаваньнем павінна быць дамаганьне бесстароннасьці і беспартыйнасьці у шырокім ахопе жыцьця сваей меншасьці, а перадусім — фактычнай праўды. І вось, мы павінны сьцьвярдзіць, што інфармацыі прадстаўніка беларускай меншасьці ў часопісі „Нацыя“, назначаныя для ўсяго культурнага сьвету, не адпавядаюць, нажаль,ніводнаму з гэтых трэбаваньняў.

Мы ня будзем падробязна даводзіць агульнай слабасьці, бязцьветнасьці артыкулу пасла Ярэміча і падабранай ім „хронікі“. Дамо толькі аб гэтым агульнае паняцьце. Але ў артыкуле ёсьць такія „абмылкі“ і такія „ўмаўчаньні“, якія робяць гэтае першае выступленьне часопісі абаронцаў нацыянальных меншасьцяў на сусьветнай арэне — амаль не нацыянальным праступленьнем.

Рэдакцыйная прадмова кажа, што ўсе меншасьці ў Польшчы лучаць у адну армію тыя „аднолькавыя варункі — палітычныя і эканамічныя, якія вытварыла для іх польская дзяржаўнасьць“; лучыць і — „супольная барацьба меншасьцяў — проці ўціску“. І вось артыкул п. Ярэміча не дае ані агульнай характэрыстыкі польскай дзяржаўнасьці, ані сыстэмы гэтага ўціску, ані гісторыі ды сучаснага стану барацьбы беларускага народу проці ўціску.

„Мы хочам інфармаваць палітычна мыслячую Польшчу і Эўропу аб нашых імкненьнях, аб нашых ідэалах, барацьбе і паражэньнях і перамогах“... кажа прадмова. А пасол Ярэміч — якраз аб „барацьбе, паражэньнях і перамогах“ маўчыць. — Чаму? — Таму, што тады трэба было б пісаць аб паражэньнях „Сялянскага Саюзу“, ды аб перамогах — яго палітычнага праціўніка!

Прадмова-праграма часопісі кажа, што „інфармацыі яе будуць абаперты на аб'ектыўных (бесстаронных) матэрыялах, на дакумэнтах і статыстычных дадзеных“. — Вось цяпер і пабачым на некалькіх прыкладах, якія „аб'ектыўныя матэрыялы“ ды „статыстычныя дадзеныя“ ляжаць у падставе інфармацыяў п. Ярэміча.

Усіх беларусаў п. Ярэміч налічае ў Заходняй Беларусі толькі 2 мільёны, у Радавым Саюзе 8 міл., у Сібіры — 1 м., у Амэрыцы — паўмільёна, у Латвіі — 200.000; усяго — 12 мільёнаў. Скуль гэтыя лічбы, мы ня ведаем. Ведаем толькі, што польскай статыстыцы давараць ня можна. Але — паводле падрахункаў Інстытуту Беларускай Культуры ў Менску — беларусаў у Польшчы ўсяго звыш паўтраця мільёна. Чаму гэта прадстаўнік беларускай „Нацыі“ схаваў ад „мысьлячай Польшчы і Эўропы“ паўмільёна сваіх братоў ды — каму з сваіх „суседзяў“ у Польшчы ён „адступіў“ іх, гэта — тайна, якую ён можа высьветліць у далейшых нумарох „Нацыі“...

Але далей — яшчэ горш.

„Паводле рэлігійнага вызнаньня чатыры пятыя часткі беларусаў належаць да праваслаўнай царквы; адна пятая — каталікі“. Гэта — з усіх 12 мільёнаў. „У Заходняй Беларусі беларусаў-каталікоў ёсьць 50 працэнтаў“. Так інфармуе Эўропу пас. Ярэміч, сам каталік.

50 прац. — гэта-ж значыць палова. Але дзе-ж тыя „статыстычныя дадзеныя“, на падставе якіх п. Ярэміч дзеліць пароўну беларускае насяленьне ў Польшчы паміж каталіцкім касьцёлам і праваслаўнай царквой? Навет зусім безадказная — нацыяналістычна-клерыкальная — польская „статыстыка“, якая зусім не прызнавала ў першыя часы адраджэньня Польшчы істнаваньня беларусаў-каталікоў, залічаючы іх усіх — разам з добрай жменяй праваслаўных — да палякоў, і тая налічыла праваслаўных беларусаў каля мільёна з чверткай! а паводле п. Ярэміча іх выходзе ўсяго — адзін мільён...

Падамо яшчэ адзін прыклад недарэчнасьці ў артыкуле, які на старонцы 22 сьцьвярджае, што „палова ўсяго абшару (Заходняй Беларусі) належыць да вялікіх абшарнікаў, пераважна палякоў“, а на стар. 23 заяўляе, што „зямельная рэформа, праўда, ужо праведзена ў жыцьцё, ды зямля ад вялікіх абшарнікаў адабрана“... Польшча, якая правяла ў сябе зямельную рэформу, ці — вырашыла ў сябе — хай навет з крыўдай для няпольскага сялянства — вялізарную задачу перабудовы зямельнага ладу, — ці можа быць лепшая рэкляма для польскай дзяржаўнасьці на міжнародавым форуме?! Гэтага ня пішуць навет паны Стэцкія ў „Варшавянцы“...

У аддзеле „З Беларускага Жыцьця“ прадстаўнік беларускай „Нацыі“ ў Польшчы абмяжоўвае беларускае жыцьцё амаль ня выключна жыцьцём „Сялянскага Саюзу“, і „Хрысьціянскай Дэмакратыі“... Аб істнаваньня

Проці маральнага бруду.

(Пісьмо ў Рэдакцыю).

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Дазвольце на страніцах Вашае часопісі выкрыць той нягодны бруд, які зьліваюць беларускае жыцьцё павадыры так-званых хадэкаў і сельсаюзьнікаў,—кс. Адам Станкевіч і Фабіян Ярэміч, абодва пасла Сойму.

Пасьля таго, як ані даносы кс. Станкевіча на мяне, як „фактычнага рэдактара" аднэй з перасьледаваных уладай газэт у часе дзеіннасьці прэсавага дэкрэту, не далялі свае мэты (газэта была сканфіскавана не на падставе дэкрэту, а—нармальных законаў, не караючых „фактычных рэдактароў"),—пасьля таго, як лепшая частка беларускага арганізаванага грамадзянства выкінула за гэта кс. Станкевіча з Таварыства Беларускае Школы, а фальшаваньне панамі кс. Станкевічам і Ярэмічам прыгавору ў маёй справе з грам. Дубейкоўскім прайшло бяз ніякага эфэкту,—гэная пара пачала пэцкаць маё добрае імя другім спосабам. Пачалося нашэптываньне на вуха ўсім беларусам, хто яшчэ згаджаўся гаварыць з гэнымі маральнымі брудасамі, — быццам я быў „інфарматарам" грам. Сьвяневіча, калі той пісаў свае рэфэраты ў беларускай справе для II аддзелу генаральнага штабу—пры пасрэдніцтве п. Воевудзкага.

З прычыны таго, што надрукаваньне гэтае подлае брахні дало-б мне магчымасьць зразу-ж выясьніць яе на чыстую ваду, бо з грам. Сьвяневічам я наагул пазнаёміўся ўжо пасьля таго, як ён пісаў свае рэфэраты (ў дадатку для беларускае справы — прыхільныя), кс. Станкевіч і Ярэміч і выбралі шлях нашэптываньня і ілжы—цішком. Каб выявіць усю подласьць гэтых людзей, я прашу падаць да ведама грамадзянства далучанае пісьмо да мяне грам. Сьвяневіча:

Вельмі Паважаны Пане!

З прычыны паведамленьня мяне Вамі аб чутках, быццам Вы давалі мне інфармацыі дзеля рэфэратаў аб беларускай справе, якія я пісаў для п. Воевудзкага, — рашуча заяўляю, што я ніколі не зварачаўся да Вас аб гэтыя інфармацыі і, наколькі мне помніцца, у часе майго супрацоўніцтва з п. Воевудзкім (канец 1922 г. — студзень 1924 г.) асабіста з Вамі наагул ня быў знаёмы. Ня помніцца такжа, каб да 1927 году вёў з Вамі якую—колечы даўжэйшую палітычную гутарку.

Шчырыя выражэньні праўдзівае пашаны і паважаньня.

(—) **Станіслаў Сьвяневіч.**

Вільня, 7. III. 1927.

Адзначу, што грам. Сьвяневіч—ідэйны працаўнік як мой, так і блізкай мне па ідэалёгіі „Грамады",—але сьцярпець бруду ня мог і даў сьведчыць праўдзе.

Думаю, што гэты дакумант будзе найлепшым доказам нягоднага паступаньня павадыроў хадэцыі і сельсаюзьнікаў.

Вільня, 10. III. 1927. **Антон Луцкевіч.**

P. S. Ужо пасьля зьмяшчэньня гэтага майго пісьма ў № 4 „Нашае Волі", нажаль, сканфіскаванае ўладай,—я прачытаў у „Сялянскай Ніве" перадавіцу, у якой ксянцзоўска-ярэміцкая банда ўжо публічна адважылася зрабіць мне нягодны, сьвядома ілжывы закід, быццам я даваў п. Воевудзкаму (хоць пісаў для яго ведамыя рэфэраты незнаёмы мне тады п. Сьвяневіч!) — „інфармацыі" аб Беларускім Пасольскім Клюбе. Хаця пісьмо п. Сьвяневіча само па сабе пярэчыць гэтаму, аднак да вышэйпаданага лічу патрэбным дадаць наступнае

Злосьлівасьць ілжы аўтараў стацьці ясна сама сабой ужо хаця бы з таго, што да складу Клюбу я не ўваходзіў, адмовіўшыся наагул ад чэсьці быць паслом у польскім сойме. Значыць трудна было-б аб ім і „інфармаваць" каго-колечы. Дый з п. Воевудзкім ніколі ня меў бліжэйшых зносінаў, а пасьля тэй барацьбы, якую я, як старшыня Цэнтральнага Беларускага Выбарнага Камітэту, вёў падчас выбараў у Сойм і Сэнат з тагачаснай партыяй п. Воевудзкага,—тым меньш меў падставаў дзеля сутычнасьці з ім, ды ўжо некалькі гадоў і ў вочы яго ня бачыў. Паводле „Сялянскае Нівы" „доказам" маеі ролі нібы-то „інфарматара" п. Воевудзкага, на што, як гэты бандыцкі орган сам прызнаецца, ён **ніякіх доказаў ня мае**, зьяўляецца факт, што газэта, у якой я прымаў учасьце, не паверыла кіненым п. Воевудзкаму абвіненьням, як ня верыла і закідам, робленым нашым заарыштаваным паслом, на якіх кс. Станкевіч упора **данасіў, як на камуністаў.** З гордасьцяй сцьвярджаю, што ў справе п. Воевудзкага, як і ў справе арышту паслоў, я адразу ж заняў становішча, якое падзяляюць са мной усе чэсныя людзі ў Польшчы, апрача, ведама-ж, прадажнае каналіі.

На агідны намёк бандыцкае газэты, быццам я „інфармаваў" дэфэнзыву аб тэй справе, дзеля якой працую нясупынна ў працягу 25 гадоў,—адказваць лічу немагчымым: падобны закід мог зрадзіцца толькі ў гэтае іменна прадажнае каналіі, якая, прымазаўшыся да беларускага руху, спэкулюе на беларускай справе, прадаючы яе кожнаму, хто плоце за гэта.

Адзначу толькі, што **найлепшымі інфарматарамі польскае ўлады і аб грамадаўскіх дзеячох, і аба мне асабіста—зьяўляюцца: „Сялянская Ніва" і „Беларуская Крыніца".** І калі „Сял. Ніва" дзівіцца, што — пасьля ўсіх ілжывых даносаў гэнае „мілае кумпаніі" — я яшчэ астаюся на волі (хоць даўно знаёмы і з расейскімі і з польскімі вастрогамі), — дык я, наадварот, зусім ня дзіўлюся, што Ярэміч і кс. Станкевіч дык напэўна ўжо не паспытаюць вастрожнага хлеба ў Польшчы!

Вільня, 12./III. 1927 г. **Ант. Луцкевіч.**

БРАТЫ! НЕ ЗНІШТАЖАЙЦЕ СВАЕ БЕЛАРУСКАЕ ГАЗЭТЫ; ПРАЧЫТАУШЫ, АДДАЙЦЕ СУСЕДАМ.

Пісьмо пасла Воевудзкага.

Мы атрымалі поўны тэкст пісьма пасла Воевудзкага ў сувязі з „маршалкоўскім судом" над ім, пасланае маршалку Сойму, пану Ратаю. Падаем яго поўнасьцяй:

Пане Маршалку!

Як я і спадзяваўся, маршалкоўскі „суд" не захацеў даць сьвядоцтва ўсей праўдзе ў справе кіненае на мяне брахні.

Праўда,—навет так дабраная кампанія „судзьдзяў"—абвініцеляў мусіла сцьвярдзіць, што я ня быў платным—дый наагул агентам дэфэнзывы, што не данасіў на маіх соймавых калегаў, што грошы з эвідэнцыйнага аддзелу нацыянальнага аддзелу генаральнага штабу ня браў, як асабістую для мяне заплату;—аднак, „прыгавор" мае ў сабе цэлы рад недасказаў і асьвятленьняў, ды навет перакручваньняў паказаньняў сьведкаў (прыкладам Крука-Стшэлецкага), якія зацямняюць абраз усяе праўды—сумысьля і крывадушна.

Не ўваходзячы ў падрабязную палеміку з „прыгаворам", ды з яго „матывамі", лічу і далей, што толькі апублікаваньне поўнага тэксту стэнаграмы паседжаньняў „суда", а также рэфэратаў—дасьць поўны абраз справы і выявіць хоць часьціну „тайн" і мэтадаў працы выбранцаў пілсудчыны.

Асабліва, аднак, мне йдзе аб апублікаваньне рэфэратаў, у перадачы якіх нацыянальнай сэкцыі я быў пасрэднікам, бо гэта дакажа з поўнай ачывістасьцяй, што гэтыя рэфэраты, як і ўсе мае адносіны да беларускага руху, ішлі па лініі сыстэматычнае абароны вызвольных імкненьняў беларускага народу, па лініі—як выразіліся навет некалькі сьведкаў абвіненьня — „дамаганьня для беларусаў больш, чым яны самі дамагаліся". Толькі ў агульнай ацэнцы характару рэфэратаў п. Сьвяневіча набіраюць праўдзівага значэньня пушчаныя спрытна закіды аб нібы-то выкрываньні літэратурных псэўданімаў і дачы інфармацыі аб сакалох. Псэўданімы гэныя, як да прыкладу Луцкевіча („Навіна"), у беларускай прэсе таксама агульна ведамы, як псэўданім Главацкага („Ирус") і Познэра („Бэзмаскі"); а ведамасьці аб сакалох узяты з краёвае і загранічнае прэсы.

У канцы „судзьдзі" паказуюць мне шлях дзеля выясьненьня закідаў „Глосу Правды" аб нібы-то маіх блізкіх зносінах з ГПУ: зьвярнуцца да дзяржаўнага суда. Сцьвярджаю, што ў часе працы „суда" закід гэты не падцьвярдзіўся. Аднак, з увагі на тое, што прадстаўленыя панам віцэпрэм'ерам Бартлем матэрыялы, якія павінны былі даказаць, што брахня „Глосу Правды" „ляжыць у плошчы праўды", мусяць зьмяшчаць і доказы платнага супрацоўніцтва майго з ГПУ,—лічу, што „судзьдзі" павінны да канца пасьлядоўна выпаўніць гуляную імі дагэтуль ролю і аддаць гэныя матэрыялы дзяржаўнаму суду.

Працэсавацца з прафэсіянальнымі брахунамі і ворагамі працоўнага народу, якія кожны дзень робяць даносы і абліваюць гразёй змаганьне сялян і работнікаў,—лічу для сябе абідным.

(—) **Сыльвэстар Воевудзкі.**

Варшава, 3 сакавіка 1927 г.

Змагаром Беларусі.

„Вы жадною толпой стоящие у трона,
Свободы, гения и правды палачи!...

М. Лермантаў.

Сыноў ад плуга і касы
Саслалі ў цёмныя кануры...
Слўцоў прасьветы і культуры
Сагналі з роднай паласы!
. . . .
Дарма! Апошняя патуга —
Рукамі мора ўтрымаць,
Людзкую крыўду ўтамаваць
Дубінай, стальлю і падпругай.
Дарма ўрачыстасьці сьвяткуюць
Усей чорнай сотні груганы;
Дарма з трыўмфамі зьвястуюць
Зварот прагніўшай старыны.
. . . .
Бурліць Народная стыхія,
На бераг выйшаў акіян.
Трашчыць старога сьвету шыя,
Канае згніўшай сілы пан.
Жыцьця бушуючае мора
Са дна іх выплюне за вал.
І запануе на прасторы
Агульналюдзкі ідэал...

Вільня, 24.II 1927. **Лявон Чачотка.**

славія. Югаслаўская прэса апублікавала сэкрэтнае даручэньне англійскага ўраду свайму паслу ў Белградзе, з якога ясна відаць правакацыйная роля Англіі на Балканах.

Ліга Народаў дала ізноў пазыку Вэнгрыі.

Рада Лігі Народаў пастанавіла даць Вэнгрыі рэшту прызнанай ей пазыкі—50 мільёнаў залатых крон.

ні „Грамады" з яе блізу 100.000 сяброў даведаецца „мысьлячая Польшча і Эўропа" ў „Нацыі" п. Ярэміча толькі з кароткай заметкі аб пабіцьці паслоў Валошына і Мятлы... Аб істнаваньні ў Вільні Беларускага **нацыянальнага** Камітэту, беларуская рэдакцыя „Нацыі" зусім ня лічыла патрэбным паведаміць — ані Польшчу, ані Эўропу як роўна і аб такой запраўды агульна-нацыянальнай, зусім беспартыйнай культурна-асьветнай установе ў Заходняй Беларусі, як Таварыства Беларускай Школы з яго чысьленымі арганізацыямі і гімназіямі... Няма ўжо што казаць, што аб істнаваньні, жыцьці і працы найвялікшай, ахапіўшай увесь край легальнай партыі „Грамады" няма ў „Нацыі" пана Ярэміча ніводнай інфармацыі!

Адзначым яшчэ характэрную дэталь — з „хронікі ўціску" беларускага культурна-нацыянальнага жыцьця, асьвятленьне якога—пэўна-ж — зьяўляецца, як кажа і прадмова, найважнейшай з задачаў часопісі, падняўшай барацьбу за людзкія і грамадзянскія правы меншасьцяў у Польшчы. Падаючы вестку аб Акадэмічнай Канфэрэнцыі ў Менску ў палове мінулага лістапада, беларускі рэдактар Хронікі чамусьці ніводным словам не ўспамінае аб тым, што польскія ўлады ня выпусьцілі з сваей дзяржавы на гэтую канфэрэнцыю запрошаных менскай Акадэміяй культурна-асьветных дзеячоў Заходняй Беларусі (апрача аднаго, які — дзеля салідарнасьці—таксама адмовіўся ехаць)... За тое — спрытна падсоўвае прыемную для сучаснай урадавай праграмы „культурна - асьветнай працы для беларусаў" думку аб тым, што навет на Менскай Акадэмічнай Канфэрэнцыі высоўвалася справа замены расейскае азбукі—лацінскай...

Пасьля ўсяго сказанага — ясна, што з беларускага агульна-нацыянальнага пункту гледжаньня „Нацыі" пасла Ярэміча, якая па думцы рэдакцыйнай прадмовы павінна была-б перадусім выражаць і адбіваць агульнае нацыянальнае жыцьцё і **„супольную барацьбу"** кожнай меншасьці, дый усіх іх разам,—проці ўціску з боку польскай дзяржаўнасьці,—ня можна прызнаць задаваляючай. Аб барацьбе, у якой прымаюць учасьце **беларускія масы**, яна дае аднабокае, няпоўнае, часта партыйна-небесстароннае, часам проста нязгоднае з праўдай прадстаўленьне! І пад той час, як беларускія эмігранты шлюць з Прагі ў Лігу Народаў мэморыялы, у якіх даюць запраўды-ж трагічны абраз жыцьця і змаганьня беларусаў пад Польшчай,—польскаму прадстаўніку ў Лізе, замест апраўданьня ад усіх абвінавачаньняў, даволі паказаць сваім калегам - лігістам экзэмпляр „Нацыі"... Не дарма-ж навет пэпэсаўскаму „Роботніку" здалела дагадзіць гэная „Нацыя"!

Гэтак вялізарнай важнасьці справа асьвятленьня беларускага жыцьця пад Польшчай для міжнародавай — сусьветнай апініі папала ў зусім неадпаведныя рукі. І калі гэтую справу адважыліся ўзяць у свае рукі гэткія буржуазныя „нацыянальныя аб'яднаньні", як „Літоўскі Тымчасовы Камітэт", ці „УНДО", дык яны могуць лічыць сябе прынамся лічбова паважнымі нацыянальнымі арганізацыямі. Але — ці п. Ярэміч з сваім „Сялянскім Саюзам" ды з сваім беларуска-польскім *) „Інстытутам Гаспадаркі і Культуры" можа лічыць свае прадстаўніцтва хаця мінімальна падобным да ўкраінскага або літоўскага?!

Бязумоўна не! І, калі паставіць побач з гэтым ўсё вышэйпададзенае, дык прыдзецца зрабіць дужа сумны вывад: што акцыя, за якую ўзяўся п. Ярэміч і ягоныя калегі, зьяўляецца папросту **нацыянальным шкодніцтвам.**

*) Да складу галоўнае ўправы гэнага „Інстытуту,—побач з кс. Станкевічам і Ярэмічам — належыць паляк генарал Бабянскі, а сярод закладчыкаў бачым імя сябры ўрадавае „Партыі Працы" сэн. Кшыжановскага.

ХРОНІКА.

Канфіскацыя „Нашае Волі". Апошні № 4 „Нашае Волі" сканфіскаваны па загаду ваяводзтва за зьмешчаныя ў ім стацьці і заметкі: 1) Інтэрпэляцыя ў справе адозвы „Лігі абароны правоў чалавека і грамадзяніна" (перадрук з нясканфіскаванага нумару „Robotnika" з пропускам вастрэйшых мейсц); 2) Грамадзкая ахвярнасьць (справаздача з ахвяр на палітычных вязьняў); 3) „Беларускі Дзень" (аб новай часопісі ў беларускай мове пад гэткім загалоўкам); 4) увесь аддзел карэспандэнцыяў з вёскі.

Адначасна паліцыя заарыштавала рэдактара Машару ў сувязі з арыштамі ў ягонай роднай вёсцы. Рэд. Машара перавезены ў Глыбокае.

У сувязі з гэтым „Наша Воля" часова прыпынілася.

У наступным тыдні мае выйсьці новая газэта.

Дамаганьне сем'яў вывезеных у Вронкі паслоў і дзеячоў. Жонкі, браты і дзеці заарыштаваных у студзені ў Вільні грамадаўскіх паслоў і культурных дзеячоў: Тарашкевіча, Рака-Міхайлоўскага, Мятлы, Валошына, Галавача, Акіньчыца, Бурсэвіча, Назарука, Астроўскага і сьв. Каўша—зьвярнуліся з заявай да міністра справядлівасьці, у якой гавораць:

„Нашы мужы, браты і бацькі.... пасьля іх арышту былі раптоўна перавезены і пасаджаны ў катаржнай турме ў Вронках, у Пазнаншчыне. У гэнай турме здаўна тасуецца вельмі суровы рэжым. Не выдзяляюцца палітычныя вязьні, якім прыналежыць права карыстацца некаторымі палёгкамі, асабліва адбываючы сьледчы арышт. Найбольш перашкодаў сустракае справа дакармліваньня, дастаўляньня часопісяў і кніжак, а также падтрымліваньня зносінаў з сем'ямі, якія астаюцца ў Вільні — месцы сталага жыцьця заарыштаваных. Вялікія кошты падарожы, здароўе і сямейныя абавязкі не даюць нам магчымасьці даведывацца да нашых мужоў, братоў і бацькоў. Думаем такжа, што трыманьне іх здалёк ад месца, у якім вядзецца сьледзтва, не дапаможа хутчэйшаму заканчэньню яго".

Па падставе ўсяго гэтага сем'і просяць вярнуць іх кармільцаў назад у Вільню.

За час бытнасьці вязьняў у Вронках у іх адзін раз былі жонкі—грам. Тарашкевічовая, Астроўская, Рак-Міхайлоўская і Каўшовая. Апрача таго жанкі зварачаліся да віцэ-прэм'ера Бартля, ад якога пачулі, ведама, шмат пекных слоў і... ўсё!

Узварушэньне сярод школьнікаў. „Dzien. Wil." падае вестку, быццам на груньце абурэньня, выкліканага сярод моладзі няпольскіх школ апошнімі загадамі ўлады, камуністычныя элемэнты маніліся выклікаць 12 сакавіка забастоўку ў жыдоўскіх школах і беларускіх гімназіях. Выстаўлены былі гэткія дамаганьні: 1) звальненьне з вастрогу беларускіх паслоў, 2) прыняцьце на дзяржаўны кошт беларускіх і жыдоўскіх школ, 3) скасаваньне забароны нялетнім прымаць учасьце ў палітычных сабраньнях, 4) скасаваньне загаду аб навучаньні ў малодшых клясах няпольскіх гімназіяў гісторыі Польшчы—па-польску. Быццам за забастоўку выказаліся 9 жыдоўскіх школ у Вільні, — аднак, ані ў жыдоўскіх школах, ані ў беларускай гімназіі забастоўка ня была праведзена.

Падаем гэтыя весткі на адказнасьць „Dz. Wil.".

З свайго боку даведываемся, што ў радашкоўскай гімназіі 10 сакавіка вучні баставалі. Прычыны і абставіны забастоўкі нам няведамы.

Хто вырашае ў нас „нацыянальныя справы"? „Кур. Віл." паведамляе, што ў Вільню прыяжджаў начальнік нацыянальнага аддзелу міністэрства ўнутраных спраў Сухэнэк-Сухэцкі. Як падыходзе ўрад марш. Пілсудскага да вырашэньня нацыянальных спраў „меншасьцяў", відаць з таго, што п. Сухэнэк паклікаў у Вільню, як „дарадцаў", „шэфаў бясьпечнасьці" чатырох ваяводзтваў Заходняе Беларусі: віленскага, навагрудзкага, беластоцкага і палескага...

Нягоднікі далей працуюць"! Абшарніцка-фашыстаўскае „Слово" ўсьцяж расьпісавае ўсякія подласьці на Грамаду і яе дзеячоў. Надовячы газэта гэная абвінаваціла Грамаду ў забойстве і абрабаваньні цэлае сям'і ў Навагрудчыне. Навет яўна варожы да грамадаўскага руху „Кур. Віл." пасароміўся за сваіх мілых калегаў і заявіў, што сьледзтва выкрыла тут звычайны бандыцкі напад — бяз ніякае сувязі ані з палітыкай, ані з Грамадой!

Вось, якую „мараль" прышчапляюць польскаму грамадзянству фашысты! І дзівуюцца пасьля гэтага, што маральнасьць у Польшчы ўсё больш і больш занікае!

І каморнікі „палітыкуюць". Каморнік пры навагрудзкім акружным судзе, Станіслаў Гладкі, не спаганяе з даўжнікоў Беларускага Каапэратыўнага Банку належных Банку па вэксалёх грошы, тлумачучы гэта тым, што вэксалі выданы на даляры, а даўжнікі даляраў ня маюць, дый злотымі плаціць ня хочуць, чакаючы, каб суд пералічыў з даляраў на злотыя!

Гэта—яўнае беззаконьне, якога каморнік пэўне-ж не адважыўся-бы зрабіць у адносінах да польскага банку...

Забастовачных рух. Забастоўка шаўцоў і гутнікаў у Вільні трывае далей. Як падае віленская прэса, гаспадары рашуча адмаўляюццаісьці на якія-колечы ўступкі. Становішча работнікаў цьвёрдае, але спакойнае.

Спыненьне працы. Надовячы спынілі работу два вялікшыя тартакі ў Вільні: кальварыйскі Гордона і на Антокалі Гершатэра. Прычына—благія варункі ў тартачнай прамысловасьці наагул і адсутнасьць заказаў.

Гэтак ізноў грамада работнікаў апынулася на бруку...

Беларускае Выдавецкае Т-ва паведамляе, што за студзень і люты г. г. выйшлі з друку і прадаюцца ў кнігарні Т-ва гэткія кніжкі:

А. Смоліч: **„Зорка"** I ч., лемантар—цана 70 гр. Л. Гарэцкая: **„Родны край"** III-IV ч., кніжка для чытаньня. А. Гаротны „Lekary i leki", камэдыя ў 1 акце ц. 30 гр. **У. Галубок: „Суд"**, п'еса ў 1 акце ц. 50 гр.

Выйшла з друку **„Хрэстаматыя новай беларускай літэратуры"**, уложаная І. Дварчанінам, выпуск І (Ядвігін Ш., К. Каганец, А. Паўловіч і Цётка) ц. 1 зл. 50 гр.

Зусім прыгатаваны да выхаду II выпуск хрэстаматыі (Я. Купала і Я. Колас), а таксама ўгодкавае выданьне твораў Я. Коласа.

Друкуецца III выпуск хрэстаматыі (А. Гарун, З. Бядуля і інш.).

Танны продаж кніг. Беларускае Выдавецкае Т-ва абвяшчае з 15 сакавіка да 15-га красавіка г. г. танны продаж гэткіх кніжак: **„Зорка“** ч. I замест 70 гр. — 35 гр. **„Родны Край“** ч. I замест 1 зл. 20 гр. — 60 гр. **„Родны Край“** ч. III і IV замест 1 зл.— 50 гр. Календар адрыўны замест 1 зл. 30 гр. — 1 зл. Календар кніжка замест 1 зл. 50 гр. — 1 зл. Сьценкі для календароў замест 20 гр.— 10 гр.

Грамадзяне! Сьпяшайцеся выпісаць кніжкі як найхутчэй, бо месяц таннага продажу прабяжыць хутка і кніжкі будуць прадавацца зноў па звычайнай цане.

Іншыя друкі. Надрукавана і хутка будзе прадавацца: Я. Купала: **„Паўлінка“**, п'еса ў 2-х актах. Выдавец — І. Мятла.

Надрукавана і прадаецца: Я. Колас. **„Казкі жыцьця“**, Выдавецтва Б. Клецкіна А. Паўловіч. **„Снапок“**, Выд. У. Знамяроўскага. Друкуецца Н. Арсеньнева **„Вершы“**.

Чарговую лекцыю ў Цэнтр. Гуртку Т-ва Беларускае Школы (вул. сьв. Анны 2) прачытае ў гэту суботу, 19 сакавіка, грам. А. Зянюк на тэму аб зямельным пытаньні.

„Беларускі Дзень“. Каб даць належнае прадстаўленьне, чым зьяўляецца новы тыднёвік у беларускай мове, выдаваны пад фірмай „былага беларуса“ Фр. Умястоўскага, пад назовам „Беларускі Дзень“,—падаем вось гэтыя радкі з перадавіцы першага нумару:

„Сялянства наша, у межах Польскае Дзяржавы перастала быць толькі „падатковай клясай“ і, згодна з наказамі конституцыі Польскай Рэспублікі, мае ўсе правы грамадзянства.

„У галіне нацыянальнай і культурнай працы мае беларускае сялянства ў руках сваіх вялізарную апору, якой зьяўляюцца тыя самыя констытуцыйныя законы.

„Эканамічнае становішча беларускага селяніна ў межах Польскае дзяржавы, ня гледзячы на ўсе перашкоды ідзе па шляху, які ў будучыні суліць добрыя надзеі“.

Радкі гэтыя гавораць найлепш, якую лінію вядзе новая „незалежная“ часопісь!

Афіцыяльны курс грошы на 15 сакавіка. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

15./III на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

Характэрны дакумэнт.

Мы атрымалі дзеля апублікаваньня вельмі характэрны дакумэнт, які лепш за ўсялякія доказы характэрызуе „дзеяльнасьць“ знамянітага „доктара“ Павлюкевіча і тых людзей, якія йдуць у „полёнофільскую“ партыю дзеля ...грашовае дапамогі!

Вось гэты дакумэнт:

Пратакол

Паседжаньня Прэзыдыуму Акружнога Сэкрэтарыяту Беларускае Нацыянальнае Рады ў Горадні, адбыўшагася 2-га сакавіка 1927 г.

Прымаючы пад увагу што:

1) 16-га лютага г. г. адбылася канфэрэнцыя па ініцыятыве старшыні Бел. Нац. Рады п. Павлюкевіча, на каторым мы былі **вызначаны** ў прэзыдыум і адначасова атрымалі належныя дырэктывы дзеля працы палітычна-эканамічна-культурна-асьветнай у Бел. Нац. Радзе;

2) Што старшыня п. Павлюкевіч, даўшы гэныя дырэктывы, абяцаў болей **рэальную помач** дзеля азначанай вышэй працы, которая магла з аднаго боку выявіць энэргію нашу і з другога боку апраўдаць даручаныя прэзыдыуму дырэктывы;

3) Што 23 га лютага гэтага году за № 2, прэзыдыум знайшоў патрэбным паведаміць афіцыяльна й старшыню Бел. Нац. Рады аб сваей рэальнай працы, зробленай у досьць кароткі час, а таксама паведаміў аб матар'яльным палажэньні нашага сэкрэтарыяту, каторы **бяз гэнай запамогі далей ня мог весьці сваю працу**, паводле чаго і прасіў у старшыні выслаць у незабаўным часе нам матар'яльную запамогу, але-ж прайшло досьць ня мала часу і п. Старшыня Белар. Нац. Рады ня толькі **ня выслаў гэтага, чаго прасілі**, але навет ня лічыў патрэбным паведаміць нас, чаго маем чакаць;

4) Што паводле гэтага ня маючы **жаднае надзеі ў будучыні на прадукцыйную працу нашу і ня хочучы лічыцца прэзыдыумам толькі на паперы, што можа нас вельмі кампрамітаваць ня толькі перад уладаю, але і сярод нашага грамадзянства**, знайшлі патрэбным зьліквідавацца дзеля чаго

Пастанавілі:

З дня 2-га сакавіка г. г. лічыць акружны Сэкр. Бел. Нац. Рады ў Горадні **зьліквідаваным**, аб чым паведамляем старшыню Бел. Нац. Рады п. Павлюкевіча адпісам гэнага пратаколу, а таксама паведаміць аб гэтым мясцовую прэсу.

Старшыня Прэзыдыуму **Адамовіч.**

Сэкрэтар **С. Новік.**

Сябра **А. Грыгаровіч.**

З жыцьця Горадні.

× **Звальненьне М. Якімовіча.** 4 сакавіка с. г. з Горадзенскага вастрогу звольнілі зарыштаванага старшыню Горадзенскага Гуртка Б. С.-Р. Грамады Мікалая Якімовіча.

× **Працэс 65.** 4 красавіка будзе разглядацца справа 65 сялян, абвінавачаных у прыналежнасьці да камуністычнае партыі Заходняй Беларусі, якая мела на мэце адарваньне ад Польшчы Зах. Беларусі і далучэньне яе да Радавай.

× **Хто аказаліся бандыты.** Пара месяцаў таму невядомыя асобы абакралі ўвесь чыста гарадзкі лямбард. „Ачысьцілі“ і замялі сьлед (ведама, бо былі спэцыялісты па замятаньню сьлядоў)! І вось, у пачатку гэтага месяца сьледчая паліцыя ўсё-ж трапіла на сьлед і выкрыла гэтых бандытаў, якія аказаліся: былы пшодоўнік паліцыі Ястржэмбскі Ян і былы пастарунковы Францішак Роснэр.

× **Падзяка.** 5 сакавіка с. г. Горадзенскай Акружнай Управай Т-ва Беларускае Школы ў салі клюбу жыдоўскіх рамесьнікаў зладжаны быў спэктакль-вечар. Згуляны былі дзьве камэдыі: „Пасланец“ і „Конскі партрэт“. Увесь чысты збор быў празначаны на беларускі прыпынак у Горадні. Пасьля спэктаклю дэклямавалі вершы, па якіх наступілі скокі да раніцы. Асаблівую ўвагу зьвярнулі на беларускі нацыянальны танец Лявоніху.

Управа Т-ва прыносіць шчырую падзяку тым грамадзянам, якія ўшанавалі сваей прысутнасьцю спэктакль-вечарыну.

Таксама вялікая падзяка артыстам, якія добра ігралі: грам. Н. Ламашэвічанцы, Яз. Баліцкаму, Яз. Клімовічу, грам. М. Моцхку і ўсім сябрам Таварыства за чыннае ўчасьце ў вечарыне.

Чэсьць вам сябры — барацьбіты з цемрай! Змагайцеся з усякай перашкодай, стаўленай нам на кожным кроку, нясіце і пашырайце асьвету між свайго народу — з той надзеяй, што раней ці пазьней дойдзем да лепшае будучыны.

Молат.

Горадзенская Акружная Управа Таварыства Беларускае Школы

абвяшчае **РЭГІСТРАЦЫЮ** ўсіх беларускіх вучыцялёў, якія жывуць на тэрыторыі Горадзенскага павету. Рэгістрацыя будзе цягнуцца да 1 красавіка с. г. Пры рэгістрацыі трэба прадстаўляць дакумэнты, якія сцьвярджаюць вучыцельскую прафэсію.

Хто ня можа зьявіцца асабіста па якім колечы прычынам, то трэба ў пісьме падаць наступнае: 1) імя і прозвішча, 2) дзе жыве, 3) колькі мае гадоў, 4) дзе і ў якім годзе і якую скончыў школу, чы вучыцельскую сэмінарыю, 5) чы мае польскае абыватэльства, якія дакумэнты аб гэтым могуць сьведчыць.

Лісты просяць кіраваць на імя Управы:. м. Горадня, Парахавая вул., № 4, п. 42

Старшыня **Яз. Баліцкі.**

Сэкрэтар **Зм. Кулакоўскі.**

З Радавае Беларусі.

Збор на помач Заходняй Беларусі.

Весткі аб недародзе, ад якога сёлета крэпка пацярпела Заходняя Беларусь, выклікалі жывы водгук сярод беларускага сялянства Радавае Беларусі. Усюды йдзе збор збожжа і грошы на дапамогу пацярпеўшым ад неўраджаю. Менскія газэты запоўнены справаздачамі са збору, які дае вельмі паважныя вынікі. Пытаньне толькі, ці польскія ўлады ня будуць рабіць перашкодаў пры перасылцы сабраных ахвяр у Заходнюю Беларусь і падзеле іх між нашымі сялянамі.

Адгукнулася і места. Бадай у-ва ўсіх фабрыках і заводах работнікі робяць адлічкі ад сваіх заробкаў—на карысьць галудаючых.

Вялізарная страта.

Польскія газэты зьмясьцілі тэлеграму з Масквы з 8 га сакавіка, у якой наказуецца, што ў Менску ад пажару згарэў склад цэнтральнай кнігарні Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва.

З увагі на тое, што за апошнія гады Беларускае Дзяржаўнае Выдавецтва выпусьціла ў сьвет вялізарную лічбу беларускіх кніжак, як літэратурнага, так і навуковага зьместу, — страта, выкліканая пажарам, адаб'ецца вельмі блага на нашай культурнай працы наагул.

Штучны дождж.

Група навуковых працаўнікоў ленінградзкага радыёвага інстытуту сканструіравала спэцыяльны апарат, пры дапамозе якога можна з атмасфэры выклікаць штучны дождж. У паветры заўсёды ёсьць пэўная колькасьць вільгаці, якую можна згусьціць, каб з яе пашоў дождж. Прыбор, змайстраваны ў радыёвым інстытуце, выклікае штучны дождж доўгім разрадам электычнай энэргіі ў паветры. Першы раз гэты новы апарат будзе ўжыты ў засушлівых частках ССРР.

Бокс сьляпога і аднаногага.

У Брайтоне (Англія) адбылося цікавае публічнае спаборніцтва ў бокс паміж двума інвалідамі: сьляпым капітанам Лауры і аднаногім маёрам Леахі. Спаборніцтва сабрала аграмадную колькасьць глядачоў. Пераможцай аказаўся сьляпы капітан Лауры.

Ядам або электрычнасьцю.

У Амэрыцы прынят закон, якім усім прысуджаным да кары сьмерці даецца права выбіраць электрычнае крэсла, або яд. У тым выпадку, калі асуджаны выбірае яд, аб моманьце, калі яго будуць труціць, ён ня будзе ведаць. Калі-ж асуджаны адмаўляецца выбіраць, права выбару даецца яго сваякам.

Усячына.

Новае дасягненьне радыё.

Англійскі вынаходца Бэрд дэманстраваў у Лёндане надуманы ім спосаб перадачы па радыё малюнкаў прадметаў, якія рухаюцца і знаходзяцца ў поўнай цемры. Вынаходка Бэрда грунтуецца на тым, што ўсе відзімыя праменьні затрымліваюцца асобнымі фільтрамі, а перадаюцца толькі праменьні нявідзімыя для вока—„інфра-чырвоныя“ праменьні, якія, пападаючы на сьвета-чулы элемэнт прыёмніка, праектуюць на экране, адбіваючы руховыя малюнкі. Гэтае новае дасягненьне радыё вельмі каштоўна ў ваеннай і марской справе, бо дасьць магчымасьць выяўляць начны рух варожага войска, абозы, ваенныя караблі, падводныя лодкі.

Мэханічныя дамы.

Венскі муніцыпалітэт прыняў праект пабудовы вялікіх дамоў, усе часткі якіх, ад страхі да падмуроўкі, мэханізаваны. Згодна праекту, дом мае сотні памешканьняў, разьдзеленых нярухомымі сьценамі. У сярэдзіне кожнага з гэтых памешканьняў, націснуўшы кнопку, падводзіцца рухомая сьцяна, у фрамугах якой разьмешчаны рэчы хатняй патрэбы. Калі націснуць кнопку другі раз, гэтыя рэчы высоўваюцца і лёгка разьмяшчаюцца ў пакоі. Такім чынам, па жаданьню пакой можа быць перароблен у залю, сталовую, спальню і г. д. Мэта такіх дамоў—пры найменшай плошчы, даць найбольш кватэрнай прыгоды, што і дасягаецца ўжываньнем вядомай у тэатральнай тэхніцы сыстэмы рухавых сьцен, якія па жаданьню могуць круціцца ў любым напрамку.

Шоўк із сьмяцьця.

Нямецкі інжэнер Вэрзон пасьля шматгадовых вопытаў адшукаў спосаб, як здабываць шоўк із звычайнага сьмяцьця. Спосаб гэты—аддзяленьне клетчаткі (расьліннай масы) ад іншых частак сьмяцьця. Клетчатка далей перарабляецца ў тканіну, якая мае ўсе якасьці і асаблівасьці шоўку.

Аўтамабільная дарога на стрэхах.

У амэрыканскай сталіцы Вашынгтоне ўстроена на аднэй вуліцы адзіная ў сьвеце аўтамабільная дарога на стрэхах дамоў. Дамы па гэтай вуліцы амаль што аднальковай вышыні, а таму строіць такую дарогу было ня надта цяжка. Дарога на стрэхах зроблена з бэтону, і на ёй свабодна могуць разьехацца чатыры аўтамабілі. У пачатку і ў канцы вуліцы пастаўлены дзеля пад'ёму і спуску аўтамабіляў спэцыяльныя пад'ёмныя машыны.

Экспэдыцыя дзеля адшуканьня мэтэорыта.

Акадэмія Навук ССРР паслала ў сібірскую тайгу экспэдыцыю дзеля адшуканьня аграмаднага мэтэорыта (нябесны камень), які зваліўся 30 чэрвеня 1908 году. Апрача выключна навуковай цікавасьці, мэтэорыт зьяўляецца аграмаднай матар'яльнай каштоўнасьцю. Па навуковых вылічэньнях, вага яго даходзіць да 30 мільёнаў пудоў. Пераважны склад яго—жалеза, у масе якога знаходзіцца значны процант нікеля, срэбра, плаціны і іншых мэталаў. Гэта—найвялікшы ад усіх мэтэорытаў, якія калі небудзь зваліліся на зямлю. Валячыся, мэтэорыт выклікаў вялікі здрыг глебы і запаліў тайгу на значных прасторах.

Трактар — на вайне.

Пасьля сусьветнай вайны ўсе капіталістычныя дзяржавы заняліся вывучэньнем пытаньня мэханізацыі перавозкі артылерыі, каб магчыма было перавазіць гарматы бяз коні. Спрабавалі рабіць мэханічныя лафеты, але гэта надта дарага. Рабіліся спробы па перавозцы гарматаў на грузавіках, але і тут знайшлося шмат няпрыгоды. Самым лепшым спосабам аказалася прычэпка гарматы да трактараў. У Італіі пастроілі дзеля гэтай мэты спэцыяльны трактар, у якім абедзьве пары калёс цягнуць і ідуць незалежна адна ад другой. У выпадку патрэбы, на калёсы лёгка надзяваюцца шыны. Трактар мае пад'ёмны кран, які падымае грузы да 60 п. У трактары ёсьць памяшканьне для грузу і для людзей. Гэты трактар ідзе да 20 кілямэтраў у гадзіну.

Сьмяротнасьць ад рака.

Па апошніх данных мэдычнай статыстыкі, зараз у Англіі самай страшнай хваробай зьяўляецца рак. З кожных сямі англійцаў, перасягнуўшых 30-ці гадовы ўзрост, адзін памірае ад рака. За апошніх 25 гадоў сьмяротнасьць ад рака ўзрасла на 20 процантаў.

Падатак на здароўе.

Турэцкі ўрад, каб павялічыць занепаўшыя дзяржаўныя срэдкі, пастанавіў браць 20 процантаў з заработку ўсіх грамадзян, якія маюць моцнае здароўе. Гэтыя адлічэньні ідуць нібы то на ўтрыманьне ў бальніцах бедных хворых.

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаёмаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Выдавец: **М. Закржэўскі.**

Друкарня **Я. Левіна**, Вільня, Нямецкая 22.